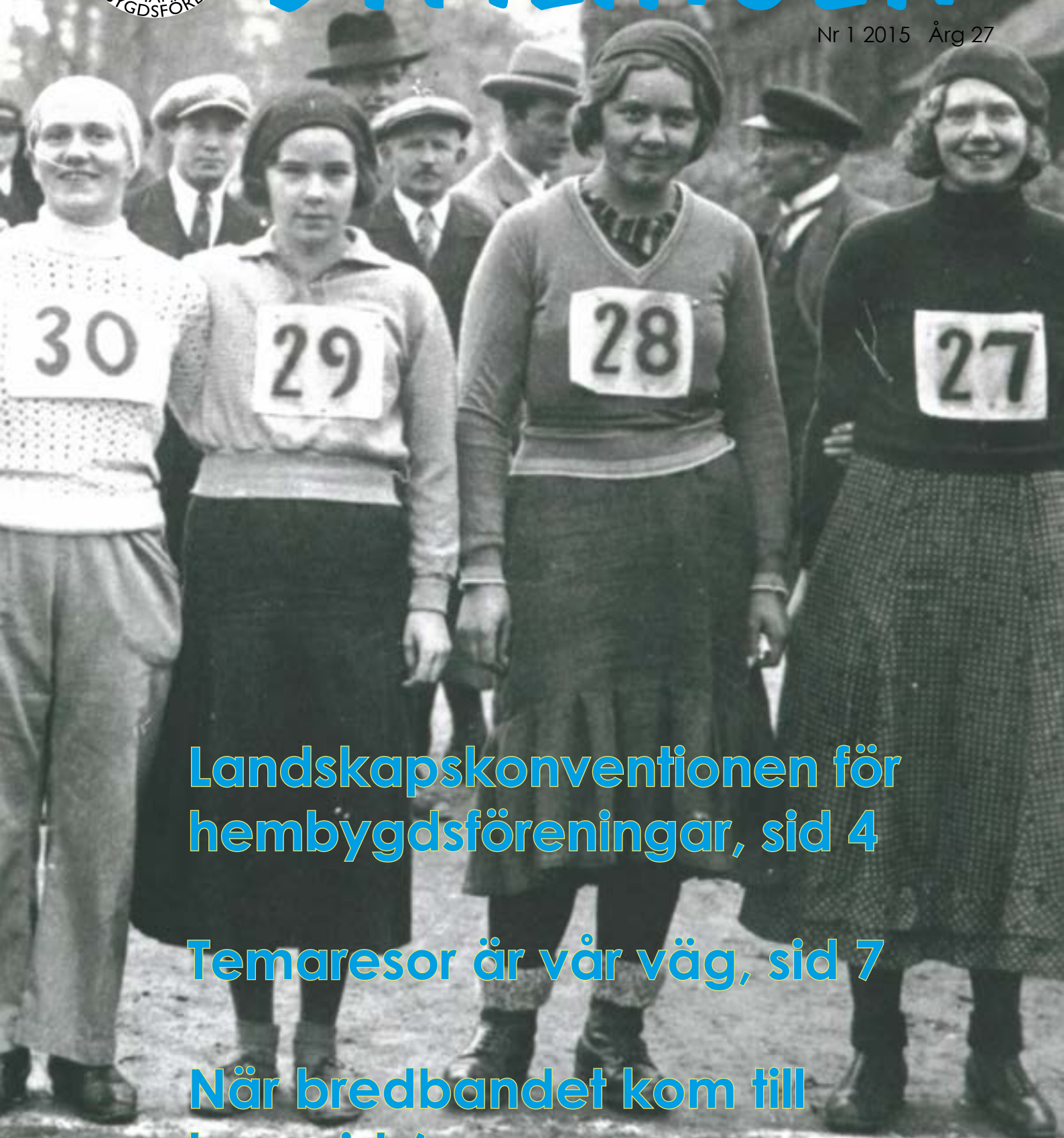

DYMLINGEN

Nr 1 2015 Årg 27

Landskapskonventionen för
hembygdsföreningar, sid 4

Temaresor är vår väg, sid 7

När bredbandet kom till
byn, sid 6

Påverka samhällsutvecklingen!

Landskapskonventionen omfattar mycket av det som hembygdsrörelsen redan arbetar med. Pehr Bengtsson var Sörmlands representant och fick en del att fundera över under höstmötet på Marstrand. han menar att detta är ett område som borde intressera varenda hembygdsförening som finns.

Det intressanta för oss är vad vi kan göra på föreningsnivå för att bli delaktiga i och ta avstamp i Europeiska landskapskonventionen, ELC. Här kan jag konstatera att hembygdsföreningarna inte är några nybörjare, vi gör väldigt mycket i ELC:s anda redan och har så gjort under lång tid. Men, visst kan några av oss bli bättre på att göra rätt saker eller kanske mer. Några konkreta idéer som jag tog med mig och vill lyfta fram här är hur vi för ut information (vår kunskap) och hur vi påverkar utvecklingen. Kanske skall vi ta hjälp av någon professionell berättare eller författare som under några kvällar kan hjälpa oss att bli bättre berättare, både i samband med berättaraftnar och t.ex. historiska vandringar. Att få vår kunskap att tränga in i kommunhusen och att bli duktiga på att uttrycka oss i skrift skulle kanske vara nyttigt för oss som remissinstans.

Är vi alla delaktiga i samhällsplaneringen? Många föreningar är säkert duktiga i detta avseende men jag tror att ännu fler behöver bli aktivare. Vi måste bli en naturlig remissinstans

för kommunen, för Trafikverket och flera andra. Vi behövs med vår kunskap. Vi behöver vara med för att påverka planeringen av bebyggelse, vägar, vindkraft och vad det än är. Det är vi som kan bygden och dess historia, vi måste se till att föra fram detta som stöd i samhällsplaneringen. Sedan kanske det inte alltid blir som vi vill men det torde då ha berott på andra, ännu tyngre argument. Men har vi inget sagt, då har vi inte skött vår uppgift som hembygdsförening. Var positiva och ge på ett intressant sätt er kulturhistoriska syn på förslagen! Ge egna, motiverade, motförslag om ni tycker det behövs.

Även vår kunskap om hur den fysiska miljön förändrats kan vara till nytta när vårt samhälle växer. Inte alla platser är lämpliga för bostadsbebyggelse men det är inte alltid det framgår på modernt kartunderlag eller liknande handlingar. Att här på 1700-talet var en mosse som sedan blev betesmark och ännu senare åkermark torde i många fall innebära att det inte är en riktigt bra mark att bygga hus på. Men framgår det för dagens planerare, eller ser denne bara en åkermark som legat i träda i tio år och börjar slyta igen och därför kan vara lämpligt som område för egna hem? Har hembygdsrörelsen kunskap måste den komma fram. Även här är det således av vikt att vi finns med som remissinstans.

PEHR BENGTSSON

På sidan fyra finns en rapport från mötet och vidare resonemang.

Innehåll

Påverka samhällsutvecklingen!	2
Jubileums- och marknadsföringsgrupp	3
Sveriges Hembygdsförbunds höstmöte i Marstrand	4
Järnvägen i Länna socken	5
När bredbandet kom till byn	6
I år jobbar vi hårt med temaresor	7
En berättelse om en dag i undervisningens tjänst.	8
Kulturpris i Gnesta	8
Bilder som berättar	9
Årsskrifter	10-13
Riksstämman i Linköping	14
På mitt sätt sett	15

DYMLINGEN NR 1 2015

Årgång 27 Södermanlands hembygdsförbund

Redaktörer: Jennie Fornedal
Ansvarig utgivare: Jan Eric Rosenqvist

Manusstopp till nr 3/2015 är

30 augusti

Bilden på framsidan är tagen inför en gångtävling i Berga och finns i Ögonblick i Åker, som presenteras på sidan 14

Distribueras till prenumeranter samt till styrelseledamöter i hembygdsföreningarna i Södermanlands län.

Till anslutna föreningar i Stockholms län skickas tre ex.

Upplaga 1 600 ex.
Linderoths Tryckeri, Vingåker,
Mars 2015
ISSN 0349-86662

Jubileums- och marknadsföringsgrupp

År 2016 firar Sveriges Hembygdsförbund 100 år och har utlyst detta år som Hembygdens år. För att förbereda och planera aktiviteter under jubileumsåret inom vårt regionala förbund har styrelsen utsett en arbetsgrupp bestående av Yvonne Nilsson-Gauffin, Pehr Bengtsson och Leif Jacobsson samt Göran Dahlberg som sammankallande.

Hembygdens år

Jubileumsåret 2016 planeras kulminera med Hembygdens helg 27 - 28 augusti med aktiviteter på Skansen, Nordiska museet och andra platser i Stockholm. På Skansen, som samtidigt kan fira 125-årsjubileum, får hembygdsförbund och -föreningar levandegöra kulturhistoriska berättelser från olika delar av landet. Lördagskvällens gala i stora hallen på Nordiska museet planeras för mat, musik, dans och skådespel. Här ska också delas ut pris till årets hembygdsförening för första gången.

Avsikten är att på olika sätt uppmärksamma hembygdsrörelsen och vad den gör såväl lokalt, regionalt som centralt. En särskild logotype

ska användas som gemensamt blickfång. Förslag till aktiviteter på lokal nivå är dokumentation av samtiden, planering för bygdens framtid, program för "Öppet hus", samarbete mellan föreningar m m.

Arbetsgruppen har fastnat för en särskild punkt - teknikutvecklingen under de gångna åren. Vi tänker oss att till 2016 års Gammaldags Malmköpings Marknad samla representativa föremål och inredningar för olika tidsepoker till en utställning i fyra delar där varje del ska representera ett kvartssekel, nämligen åren 1916 - 1940, 1941 - 1965, 1966 - 1990 och slutligen 1991 till 2016. I varje del med tidstypisk inredning kan man visa tekniska hjälpmedel för kommunikation, matberedning och kläder/klädvård, ungefär som det såg ut i hemmen under de olika tidsperioderna.

Arbetsgruppen uppmanar föreningarna att redan nu tänka ut vad de kan bidra med till utställningen och rapportera enligt särskild ruta här bredvid.

Riksförbundets förslag till jubileumsåret kommer arbetsgruppen

Anmäl

Till Göran Dahlberg
goran.d.tystberga@gmail.com
eller till kansliet så snart ni kan:

1. Förslag på tidstypiska hemprylar, visande 100 års utveckling, ni kan låna ut till jubileumsutställning 2016.
2. Lämpliga vepor till 2015 års Gammaldags marknad som illustrerar krigsåren eller annat ni vill visa från samlingarna.

att föra vidare liksom från föreningar och enskilda. Gruppen träffas regelbundet för fortsatt planering.

Gammaldags marknad 2015

Temat på årets marknad är Fredsåret 1945 som 70-årsjubileum. Vi tycker att hela krigsperioden kan illustreras.

Bland de vepor som Sörmlands museum tog fram till "staketutställningar" på några orter i länet borde finnas foton från den perioden även utan direkt anknytning till själva kriget. Veporna tänker vi oss upphängda i det tält vi brukar använda och även har bokat för i år. Om någon har en bra idé till komplettering i tältet är vi tacksamma för förslag. I övrigt blir tyngdpunkten som vanlig presentation och utdelning av hembygdsföreningarnas sommarprogram.

Allmän marknadsföring

Många tycker att det är svårt att få uppmärksamhet och besökare på olika arrangemang liksom att engagera yngre medlemmar. Vi är tacksamma för förslag och har diskuterat en idékatalog för att hjälpa till att sprida kännedom om och känsla för hembygdsrörelsen.

G DAHLBERG

Sveriges Hembygdsförbunds höstmöte i Marstrand

Sveriges hembygdsförbunds höstmöte hade 2014 en riktigt internationell prägel. Ämnet var Europeiska landskapskonventionen och här fanns deltagare från flera europeiska länder, från Europakommissionen och CIVILSCAPE men även från svenska universitet, riksantikvarieämbetet med flera. Alla föredrag och huvuddelen av grupparbetena genomfördes på engelska. Flera av er har nog sett att det i Bygg&Natur och i de digitala medlemsbrev skrives om mötet och om Europeiska landskapskonventionen.

ELC

Vad är då Europeiska landskapskonventionen (ELC), påverkar det hembygdsrörelsen och i så fall hur? Vad ELC är, är inte helt lätt att kort förklara inte ens efter att deltagit på mötet. Här presenterades och diskuteras allt från mat, till byggnadsvård, båtbyggeri, landskapsvård, miljökunskap, turism och mer än så.

Landskapskonventionen, som jag skulle vilja beskriva den, vill få oss att kunna läsa landskapet, förstå varför det just här ser ut på ett visst sätt, förstå vilka levnadsvillkoren varit och hur de format de människor som bodde här. Kan vi lära oss hur utvecklingen påverkat/förändrat platsen kan vi även använda denna kunskap och vara med i processen när landskapet håller på att förändras, när utvecklingen påverkar hur det nu ser ut (när vi bygger vägar, hus, ändrar vattendrag, tar bort berg, bygger vindkraftverk, öppnar gruvor, låter skogen växa osv). Även övergivna platser och städer påverkas av utvecklingen och innefattas naturligtvis av landskapskonventionen, staden är ju även den ett landskap.

Landskap

Men landskapet behöver inte bara vara det vi ser omkring oss. Även matkulturen och hur den förändras är del av ELC, liksom miljövärdande

Pia Sander och Sara Lind från Skånes hembygdsförbund ser ut att lyssna noga på vad Landskapskonventionen är för något. Foto Olov Norin, SHF.

åtgärder för att behålla eller åter skapa en tidigare miljö. Kunskapen om allt detta måste också bli känd, men hur får vi ut kunskapen till allmänheten? Här kommer då utvecklingen av turismen in och blir då en del av ELC. Summa summarum, ELC omfattar väldigt mycket och kan uppfattas olika av olika personer beroende på vars och ens bakgrund och intresse.

Varför namnen är som de är

Något annat som vi kan är namn på platser. Många finns på olika kartor, men långt ifrån alla och är de som anges alltid de rätta? Ofta finns riktigt gamla namn på den lilla höjden, viken i sjön, dungen på fältet, inägan osv. Dessa namn har sin historiska förklaring, vi kanske inte alltid vet dess bakgrund men namnet är ändå värt att bevara. Se till att föra dem vidare genom att t ex ge ut egna kartor. När bebyggelsen växer, bevaka att ingen av okunnighet ger områdes- eller gatunamn utan koppling till historien. Se i stället till att de gamla namnen som påminner om vad som här har varit eller hur här har sett ut kommer till användning.

Vi skall även vara beredda att ta till oss nya namn, inte minst om det rör en plats som tidigare inte har ett namn. Nyinflyttade kan ofta skapa egna namn på platser och om det rör en plats som tidigare inte haft ett eget specifikt namn är det väl värda att föra in i vår vokabulär om bygden. "Är det tornet som står uppe vid spillet du menar?" "Spillet?" "Ja, där skogsmaskinen gick sönder och spillde ut olja." Så kan ett namn på en plats uppstå.

Fler lockas av mer

Även när det gäller turism har vi inom hembygdsrörelsen mycket att tillföra. Kan vi samordna verksamheten med andra organisationer, hantverkare och småföretag kan vi skapa ett mervärde för turister. De besöker inte bara en plats som de hittat till, utan lockas vidare till andra aktiviteter i närheten och får på så sätt en hel dags, eller flera dagars, upplevelser. Detta kräver då att vi aktivt skapar nätverk mellan olika aktörer i området och kan sälja ett färdigt paket med aktiviteter eller ett smörgåsbord av aktiviteter där besökaren själv får plocka.

PEHR BENGTSSON

Järnvägen i Länna socken

Järnvägen mellan Åkers Styckebruk och Nyby i Eskilstuna öppnades för trafik 1895, då även stationen i Byringe stod färdig. Banan byggdes av ingenjör Carl J. Jehander för 3 600 000 kr. Den var privatägd och hade namnet "Norra Södermanlands Järnväg". I samband med förstatligandet 1931 beslöts om elektrifiering och den blev klar 1936. En del kurvor rätades ut och hastigheten höjdes till 80 km/tim.

Byringe station

Byringe station öppnades 1895 och ligger 33 km från Eskilstuna C, 49 km från Södertälje och 37,5 meter över havet. 1914 byggdes stationshuset om, bland annat så att stinsen fick bostad på övervåningen. Det fanns tre lastkajer vid olika sidospår fram tills dess att stationen lades ner 1966. Sista persontrafiken gick på banan

förbi Byringe 1994 och godstrafiken lades ner 1996.

Postanstalten i Byringe

Byringe järnvägsstation öppnades 1895. Samtidigt samlokalisades en postanstalt i stationshuset och hade beteckningen 1207D.

Postanstalten var i bruk fram till 1962. Under den perioden användes tre stämpeltyper, som hade beteckningarna Nst 14 (normalstämpel nr 14), Nst 58q och Nst 59b. Ett frimärke med Oscar II som är stämplat i Byringe fram till 1911 har ett värde av 40:-, ett märke stämplat mellan 1910 -1920 med t.ex. Gustav V Medaljong har värdet 25:- och ett märke stämplat senare har värdet 15:-. Leta igenom gamla vykort och julkort. Du kanske har några bra stämplade exemplar från Byringe. (Källa: FACIT Ortstämplar och Posthistoria)

Lövlunds hållplats

Skrivelsen i den gröna rutan gäller

upprättandet av denna anhalt. Hållplatsen vid Lövlund öppnades 1897 för på- och avstigande. Från 1902 blev på- och avstigande begränsat till bara lördagar och den ordningen gällde till nedläggningen 1928.

Hållplats Åsäng

En hållplats vid Åsäng öppnades 1898 för på- och avstigande. 1902 blev på- och avstigande begränsat till bara lördagar för tåg nr 5a, 6 och 13. Detta gällde fram till nedläggningen 1928. Idag finns enbart ett stenfundament kvar.

LEIF EKBLOM OCH BO GYLLENBERG

Järnvägens födelse kan man hitta i England. Därifrån kommer bl a vårt normalspår med 1435 mm mellan skenornas innerkant. Det motsvarar 4 fot 8 1/2 tum och var det vanliga avståndet mellan hjulen på engelska hästvagnar. De första "tågen" var ju dessutom hästdragna. I Sverige var också den första järnvägen hästdragen, den s.k. Frykdalsbanan (1849-1856). Det första spadtaget för den första stambanan (Västra mellan Stockholm och Göteborg) togs i Alingsås 1855. Första ångloksbanan var Nora-Örebro 1856.

I en skrivelse till styrelsen för Norra Södermanlands Jernväg av 27 mars 1897 framgår:

"Sedan Norra Södermanlands Jernväg öppnades för trafik har behöfet af en anhaltsstation inom socken blifit mer och mer gällande, då större delen af sockens invånare hafva för långt till den nuvarande stationen Byringe, för att, med besök i närliggande städer Strengnäs och Mariefred, hafva någon egentlig nytta af jernvägen.

Skulle deremot en anhalts station kunna öppnas i närheten af Löflunds öfverfartsväg, oss som ligger mycket centralt för en stor del invånare, blifva säkerligen persontrafiken der säkert livlig.

Undertecknade får derföre vördsamt anhålla att Styrelsen behagade gå våra önsknningar till mötes genom att lemna oss tillfälle, att å ofvan sagda plats, af- och påsstiga de ordinarie tågen. Skulle ej alla ordinarie tåg kunna stanna, vid anhaltsstationen, äro vi naturligtvis tacksamma för de bestämmelser Styrelsen i detta afseende gör.

Länna pr. Byringe 27 mars 1897.

Här finns underskrifter av 35 st från kommunen, bl.a. komministern P. Bäcklund.

När bredbandet kom till byn

Bredbandsutbyggnad i Runtuna och Lid

I den landsbygdsutveckling som det talats om under senare år har bredbandsutbyggnaden varit ett stort ämne. En som kanske först av alla inom vårt område tänkte på bredband var lantbrukaren Jan Hylander, styrelseledamot i Runtuna-Lids Hembygdsförening. Han fasade för att, som andra inom regionen, bli utan fast telefon och hänvisas till en otillförlitlig mobil telefoni.

Larz Johansson var den förste som informerade medlemmarna om bredbandsutbyggnaden

Våga vägra byalag

Det vanligaste sättet att initiera bredbandsutbyggnad har varit att ett befintligt eller nystartat byalag, alternativt ett nätverk oftast bestående av flera föreningar, tagit itu med detta. I Runtuna-Lids blev det inte så.

Vid hembygdsföreningens styrelsemöte 2011-11-08 informerade dåvarande styrelse-medlemmen Gunnilla Björkhem om möjligheten att anmäla sitt intresse om bredband till Nyköpings kommuns dotterbolag Gästabudsstaden. Hon hade deltagit i arbetsgruppen för bildandet av Kommunbygderådet i Nyköping, där det ju talades mycket om bredband. Det beslöts på mötet att omarbete ett av informationsbladen till förutsättning-

arna i Lid och Runtuna. Att bilda ett byalag eller skaffa samarbetspartner till ett nätverk kändes enbart som tidsödande.

Den drivande kraften i detta projekt har hela tiden varit Jan Hylander. Som "parhäst" till honom blev Leif Fredriksson in. Båda ingår i föreningens styrelse. Det nya infobladet distribuerades till samtliga hushåll i Runtuna och Lid under januari 2012 av föreningens fyra postutdelare. Där kallades också till ett stormöte för att pejla ett eventuellt intresse från invånarna. Vid mötet den 7 februari fylldes Runtuna Bygdegård av intresserade åhörare. Eftersom föreningen bjöd på kaffe fick bara 80 personer plats vid borden. De som anmälde sig för sent fick nobben. Några kom dock utan att ha anmält sig och fick stå längst bak i lokalen.

Stort intresse och lång väntan

Efter information från Länsstyrelsen, Leader Kustlinjen och Gästabudsstaden bildades en arbetsgrupp och cirka 50 intresseanmälningar avlämnades redan vid mötet. Arbetsgruppen höll senare flera möten där det diskuterades hur bredbandsutbyggnaden skulle fortgå. Ett par månader senare fanns drygt 150 intresseanmälningar från Runtunas invånare och 48 från Lids.

Anslutning av fiberkablarna till ett kopplingskåp i Runtuna

I slutet av 2013 kom, efter en lång väntan, äntligen besked om att bidrag för bredbandsutbyggnaden i Runtuna och Lid skulle finnas tillgängliga under 2014. Under vintern hölls möte mellan arbetsgruppen och Gästabudsstaden för att skissa preliminär kabeldragning bl a. "Parhästarna" jobbade febrilt för att få alla intressenter att skriva under bindande avtal. I februari 2014 fanns totalt 273 bindande avtal tecknade. Under våren förbättrades detta till 248 kontrakt i Runtuna och 52 i Lid. Dessutom måste alla markägare, som berördes av grävningarna, skriva under varsitt markkontrakt. Allt lämnades efter påskrift vidare till Gästabudsstaden.

Inkopplat och uppkopplat

Efter semestern 2014 satte grävningarna för fiberkabeln igång med flera maskingång i båda socknarna. Innan årets slut kopplades kablarna mellan Lid och Runtunas ihop. Inkopplingen till respektive fastighet kommer att ske under våren och sommaren 2015. Medlemmarna i Runtuna-Lids Hembygdsförening som i olika omfattning arbetat med detta projekt ska samtliga ha ett stort tack för genomförandet.

TEXT OCH BILD JOE EKLÖF

I år jobbar vi hårt med temaresor

Hela våren arbetar vi med att paketera temaresor till hembygderna i länet. Det är tänkt att bli bokningsbara resor inför sommaren 2016 som ska presenteras i en resekatalog under hösten.

Modellen är framtagen av våra kamrater i Skånes hembygdsförbund och med oss på denna resa mot vår första katalog av godbitar har vi nästan alla länets kommuner. Det är en lyx de inte hade i Skåne.

I skrivande stund är två träffar, en i Tystberga och en i Vingåker, genomförda. Ytterligare två är pla-

nerade, i Strängnäs och Sparreholm. Både grupperna i södra som i västra länet kommer att träffas igen under våren. Idéerna om vad man kan göra tillsammans är många. Just att göra tillsammans är en av de stora fördelarna i detta projekt. När vi kommer igång här kommer vi verkligen att få möjligheten att lära känna kamraterna i den egna temaresans alla delar. Grädden på moset här är just att få lära av varandra, utvecklas och ha roligt tillsammans.

Vad är en temaresa?

En temaresa är en dagstur med olika destinationer planerade, genomförda och ägda av hembygdsföreningarna själva. Lunch, fika och visningar av besöksmålen ingår i paketet som bokas hos hembygdsföreningarna. Buss ingår inte, utan bokas av rese-

Låt turisterna välla in! Nu jobbar hembygdsföreningarna hårt med att vara tydliga besöksmål för sörmländska turister. Bilden från Stenhammar 2011. Foto JF

sällskapet. Vi har nu målgruppen pensionärsföreningar, men alla är naturligtvis välkomna att boka en resa. En resekatalog kommer att produceras under tidig höst för att presentera utbudet som arbetats fram.

Hur gör vi då?

Vi jobbar i år i ganska tydliga och snäva ramar av den enkla anledningen att vi inte ska ta åt oss mer än vi klarar av. Det är första gången vi gör detta och det blir en del arbete. Allt underlättas om vi vet vad vi ska göra. Vi gör detta i samarbete med Vuxenskolan och kommunernas representanter som finns där som bollplank åt oss. Fram till sommaren arbetar vi fram själva resorna och underlaget till resekatalogen. I vinter jobbar vi med guidning och värdskap för att göra våra resor riktigt, riktigt bra.

TEXT OCH BILD JENNIE FORNEDAL

I framtiden ska ingen tänka besöksmål i Sörmland, utan att tänka hembygd!

På mötet i Tystberga var det aldrig någon tvekan. Idéerna om vad man skulle kunna göra tillsammans försade fram.

Den 21 oktober 2014 genomfördes en konferens på temat i Eskilstuna. På bilden är Sara Lind från Skånes hembygdsförbund. En rapport av Lennart Pettersson finns på hemsidan tillsammans med en hel del matnyttig information. www.hembygd.se/sodermanland/arbetsomraden och sedan under turism och under Vårkommen till Sörmland.

Projektet stöds sedan 2012 av Sparbankerna i länet.

Sörmlands Sparbank

En berättelse om en dag i undervisningens tjänst

Vi visade bland annat hur mycket en ko äter och dricker och hur mycket mjölk hon lämnar ifrån sig, det var åskådliggjort med ett antal mjölkkartonger, varav några syns i nedre hörnet av bilden.

Den fina torsdagen den 18 september 2014 var vi sex personer från hembygdsföreningen som medverkade på Ekeby gård i Eskilstuna. Kommunens mellanstadie-elever var inbjudna till en dag för att få ett hum om hur bland annat mjölkens väg "från ko till tetra" ser ut. Det var upplagt så att eleverna fick gå till ett tjugotal olika stationer med olika tema. Det var allt från skogsbruk och jordbruk och om vägen från producent till konsument. En rad av lantbrukets organisationer och firmor medverkade. Södermanlands hembygdsförbund, som vi representerade, och även Vuxenskolan var på plats som aktör.

C:a 600 elever med ett 50-tal lärare kom för att se vad som fanns att ta del av. Initiativet till dagen, som var den andra i sitt slag, kommer från LRF och bl.a. Anneli Karlsson och Karin Ericsson, som "höll med gården". På vår station fick eleverna prova på att handmjölka en låtsasko och utanför lokalen visades en livs levande ko med kalv.

Eleverna fick även provsitta gårdens maskiner, se färklippning och stifta bekantskap med grisar och hästar. Vi som var med på dagen upplevde den som mycket givande och trevlig.

TEXT OCH BILD ROLF GUSTAFSSON

Nu finns boken Kolla Våra Hembygdsgårdar åter i lager. I boken hittar man råd och tips kring praktisk förvaltning av föreningsdrivna lokaler och ska ses som ett hjälpmedel när föreningen systematiskt upprättar sin underhållsplan. Materialet lämpar sig väl att använda vid arbetsdagar, styrelsemöten eller i en studiecirkel. Det kan tillämpas på de flesta typer av byggnader för att tidigt lokalisera underhållsbehov och därigenom minska kostnaderna för åtgärderna.

En förening med stor betydelse

Östra Sörmlands gruvförening fick, den 15 december 2014, den stora äran att mottaga Gnesta kommuns kulturpris 2014 med motiveringen:

Gnesta kommuns kulturpris tilldelas Östra Sörmlands gruvförening för att föreningens medlemmar vårdar och visar på en viktig del av vår kulturhistoria. Detta genom att driva Skottvångs gruvmuseum och anordna spännande aktiviteter såsom årlig kolmila, hantverksmarknad och guidningar i det gamla gruvområdet. Genom föreningens kreativa och ideella krafter har området blivit av stor betydelse för Gnesta kommuns besöksnäring.

Vi tackar så hjärtligt för den stora äran och fortsätter vårt arbete vid Skottvångs grufva, efter ytterligare en knuff i rumpan, med att göra vårt allra yttersta för att bevara detta vackra område och dess historia. På plats för att ta emot priset var Gunnar Nygren, Maj Wahlberg och Ordförande Ulf Sandström.

FOTOGRAF: BERTIL KARLSSON
TEXT MALIN KVARNSTRÖM

Bilder som berättar Både bok och fotoutställning

Bilder som berättar om fest och vardag, om gemenskap och ensamhet, om arbete och fritid, om glädje och sorg. Sådant som vi människor alltid – både nu och då – har upplevt och kan känna igen oss i.

Boken Sörmlandsbygden – Bilder som berättar är fylld av just sådana bilder. 2014 gjordes ett upprop där föreningar knutna till Södermanlands hembygdsförbund fick frågan om de vill medverka i boken och visa upp bilder från sina arkiv. 33 föreningar nappade på idén och har tillsammans bidragit med över 200 fantastiska bilder från landskapets alla hörn. Det äldsta fotot är från sekelskiftet 1900 och det yngsta från 2014. Bilder som berättar om hur det är att vara människa. De berättar också om tiden då de togs. Om de uppfattningar och värderingar som gällde och som förändras över tid.

Boken blir en utställning!

Sommaren 2015 kommer Sörmlands museum - för tredje året i rad – att arrangera en fotoutställning utomhus. I år är det bilderna från boken Sörmlandsbygden – Bilder som berättar som visas. Utställningen finns utomhus, på broräcken och staket, på torg och i parker. Utställningen finns på 12 platser över hela länet med unika bilder på varje plats. Utställningsperioden är 13 juni – 31 augusti.

Passa på och gör en sommarutflykt i landskapet, strosa runt och titta på foton! Foton som visar utsnitt ur världar som varit, glimtar från –händelser, människor och platser. I rutan ser du platserna där fotoutställningen visas och vilka hembygdsföreningar vars bilder visas på respektive ställe.

Gnesta: Björmlunda, Frustuna, Gryt, Gåsinge-Dillnäs, Järna

Malmköping: Malmköpingsorten

Mariefred: Mariefred, Enhörna, Grödinge, Sorunda

Nyköping: Bergshammar, Lunda, Råby-Rönö, Svärta, Tystberga

Oxelösund: Oxelösund

Strängnäs: Åker, Stallarholmen

Trosa: Trosa, Västerljung

Eskilstuna: Gillberga-Lista, Husby-Rekarne, Hällbybrunn, Torshälla

Flen: Flen, Vadsbro-Blacksta

Katrineholm: Björkvik, Föreningen Vråfolket, Sköldinge-Valla-Lerbo, Östra Vingåker

Mellösa: Mellösa

Vingåker: Västra Vingåker, Österåker

Flickan på bokens omslag är precis på väg att flyga över höjdhoppsribban. Hon har samlat all för att lyckas med hoppet. Hennes blick är koncentrerad, är fylld av energi. Fotot är märkt "Skolidrott i Vagnhärad" och möjligen är det skoltävlingar mellan skolor i Trosa, Vagnhärad och Västerljung som pågår. Flickan heter Karin Wexell. Hon är klädd i byxor med hälla under foten och en tröja med stor krage och harlekin-monster. Kläder och mönster som var populära på 1960-talet. Kläderna är inte avsedda för idrott. Och hon hoppar i strumporna, utan skor. Kanske har hon glömt gym-påsen? Snart kommer hon att landa på andra sidan ribban. Vi kan gissa att hon kommer att klara höjden. Fotograf okänd. Trosa hembygdsförening.

Här står Ollas-Edvin ute i trädgården. Han heter Edvin Persson och bor vid Ollas i Hullabyn i Österåker. Det är sommar och bord och en stol är utflyttade i trädgården. Edvin fyller år i juli. Kan det vara hans födelsedag? I handen håller han en femkronorssedel. Han borde vara glad över pengan, men han ser lite tveksam ut. Anledningen är att han inte ville vara med på foto, men till slut lyckades fotografen muta honom med en sedel. Men ler mot kameran, det gör Ollas-Edvin inte. Fotograf okänd. Österåkers hembygdsförening.

Bettna krönikan 2013

Årgång 24, 43 sidor
Bettna Hembygdsförening
Per-Ivan Andersson, tfn 0155-960 81
www.bettna-hembygdsforening.se

”Ekorren är pigg och söt gärna äter han en nöt”, Mina minnen från Hvalsta under 40-50-talet, Birgittas ihågkomster, Stockholms Vandrarförening, Blixt och dunder, Varför heter båten Munter?, Smeknamn på Bettnabor, med mera.

Årsskrift 2014

Björkviks hembygdsförening
A5-format, 36 sidor
Inger Bergqvist, tfn 0155-747 17
www.hembygd.se/bjorkvik
Sockenstugan i Björkvik efter sekelskiftet 2000, En leende Nikita Chrusjtjov i Björkvik en solig junidag 1964, Provinsalläkarparet Hansson i Björkvik, Gåva till hembygdsföreningen - en dosa hittad vid Gamla Vabbnäs, Dammstugan, ett välbevarat exempel på en ovanlig byggtknik, med mera.

Krönika 2012-2013

Björnlunda hembygdsförening
A5-format, 56 sidor
Pia Forss Hansdotter, tfn 070-228 18 44
www.hembygd.se/bjornlunda
Självmod och en avsliten huvudsvål, Bygdespelen på Hembygdsgården, Mejeriet vid järnvägen, Satt de tillsammans på dass förr?, Björnlundalogen 3148 Framåt, Självporträtt av en präst, med mera.

Årsskrift 2013

Floda hembygdsförening
A5-format, 40 sidor
Örjan Lindgren, tfn 0150-260 95
www.hembygd.se/floda-hembygdsforening
Postrånet i Skevastugubacken den 26:e mars 1845, När Lars-Erik Pettersson i Himlinge tog körkort, Maj Jansson, Liten släkthistoria från Knutstorp, Furulid- hundraåringen som finns kvar, Flodafilmen, med mera.

Årsskrift 2014

Floda hembygdsförening
A5-format, 36 sidor
En bondes dagbok 1827-1842, Morfar och jag - minnen från Floda, Värvandring vid byn Bråten, Lite historik om förklädet, I Bie spelas boule, Höstvandring vid Granhed, med mera.

Årsskrift 2014

Fogdöns hembygdsförening
A5 format, 42 sidor
Anna-Stina Gustafsson, tfn 0152-303 11
www.hembygd.se/fogdon

ÅRSSKRIFTER

Hannemyra by ett kulturminnesmärke, Väsby handel, Bröllopsfirande på Fogdön, Maggis i Kungsberg, med mera.

Frustunabygden

Årgång 14, 2013
Frustuna hembygdsförening
A5-format, 55 sidor
Anette Sjöberg, tfn 076-076 67 88
www.hembygd.se/frustuna
135-årig almanacka, Erik Samuelsson, rutinerad landstingspolitiker med varm känsla för det sociala, Gnesta-Kalle genom Ebbe Lidemarks ögon, Konstrundan, En gammal boplatz med kulturväxter får nytt liv, Det har funnits sex bensinstationer i Gnesta, Föreningarna bildades vid 1930-talets mitt, 450-åriga kartor, Kända profiler ur Gnestas historia presenterade av Museigruppen, med mera.

Bygdeberättelser 2014

Gillberga-Lista hembygdsförening
Ebba Asplund, tfn 016-630 37
www.hembygd.se/gillberga-lista
Klingspor förnyar Biby, Bibys historia bevarad, Uppväxt i gränslandet till Gillberga, Axblock ur en hemsamarits dagbok, En hundramilsresa – utan bil, En skidlegend fyller 90 år, med mera.

Hällbybrunns Krönika 2013

Hällbybrunns Hembygdsförening
A5-format, 48 sidor
Harriet Wahlberg, tfn 016-35 27 26
www.hembygd.se/hallbybrunn
Händelser i Hällbybrunn Folkesta och Gustavsborg under 2013, Inte är väl min historia viktig?, Tysklandsresan, Min skolväg 1943-1950, Barndomsminnen från Folkesta, med mera.

Skrifter från hembygden. Nr 26

Årsskrift 2014
Husby-Rekarne Hembygdsförening
Ingrid Åstrand, tfn 016-920 52
www.hembygd.se/husby-rekarne
Från skola till kulturell metropol, Skolorna i Husby-Rekarne (III), Ryningsbergs säteri, Rapsgrisen härstammar från Malmen, Lånvarigt passionförhållande i Hällsta, Årby tegelbruk, Strömsbergs såg, med mera.

Årsskrift 2014

Julita hembygdsförening
A5-format, 80 sidor
Leif Thegle, tfn 070-551 57 27
www.hembygd.se/julita
Årets klipp, När västra skogen fylldes av fria bönder, En bot av Anna-greta Karlssons historia, Privathandeln i Åsköping och mycket mer

Ungräven 2014

Ärlig bilaga till årsskriften ovan.
Vår drömmesa till Gröna Lund, Händelser i Julita, Nybble fattigstuga, Julita kloster, med mera.

Årsskrift 2014

Katrineholm-Stora Malms Hembygdsförening
A5-format, 56 sidor
Föreningsexpeditionen, tfn 0150-521 96
www.ksmhembygd.se
Trollstenen i Trolldals hage, Tegelbruket vid Östra Djulö på 1800-talet, Fattighus i Stora Malm, Cyrus Mannervik-pedagog och politiker, Lantarbetarna under statarsystemets 200-åriga epok, Vår skolresa till Visby, Studieresa med Gubbdagis, med mera.

Årsskrift 2014

Årgång 26
Kila hembygdsförening
A5-format, 52 sidor
Bertil Sinander, tfn 0155-722 47
www.hembygd.se/kila
Ålberga gård, En släkthistoria, Ohyggligt kärleksdrama i Kila, Post-Jösse, Alvar Pettersson berättar, Den gamla kastanjen, Ölbryggnings i Råsta, Ålberga IF 75 år, med mera.

Callandern

Årsskrift 2015
Mariefreds hembygdsförening
A5-format, 42 sidor
Tfn 0159-21 392
www.hembygd.se/mariefred
Gripsholms Kungsladugård, Mariefreds kloster- sist in och först ut, Mariefreds bokhandel, med mera.

Årsskrift 2013

Mellösa Hembygdsförening
A5-format, 60 sidor
Hans Andersson, tfn 0157-600 68
www.hembygd.se/mellosa-hembygdsforening
HSB-området i Hälleforsnäs, Hundra-åriga Mellösa IF är för tillfället vilande, Älvsjö soldattorp, Änkhuset. Den första skolan och huset där ”Gud Fader” såg dagens ljus, Omfattande jobb gör 55-ans mötesfri, Ett mycket levande hus, Två nya böcker om Brukets historia, Klass 3 på upptäcktsfärd i hembygden, Sista varubilen i trakten, med mera.

Näshultabygden 2014

Näshulta hembygdsförening
A5-format, 48 sidor, 80:-
Lars Johansson, tfn 016-703 04
www.hembygd.se/nashulta
Något gammalt och något nytt, Barrö – en av de äldre gårdarna i Näshulta, Min-

nen från Haneberg, Rödkullan betar på Magda gård, Hänt i Näshulta under 2013, med mera.

Näshultabygden 2015

Näshulta hembygdsförening
Som ovan
Slavhandel och kungamord med Näshultaanknytning, Så minns jag Ekbackens dansbana, Unik kalkduk från Näshulta på museum, Rosendal - första trygghetsboendet med mera.

Krönika 2013-2014

Årgång 15, 59 sidor
Runtuna-Lids hembygdsförening
Bernt Axelsson, tfn 0155-28 55 16
www.hembygd.se/runtuna-lids-hembygdsforening
Glottra by-Runtuna, Glottra Mellangård, Glottra Norrgård, Glottra Sörgård, Mellantorp- rivet torp i Lid, Einar Axelssons anteckningar, Kvedbygård i Runtuna, Lugnetorp i Runtuna, Skomakaren i Lid, med mera.

Årsskrift nr 9 - 2014

Råby-Rönö hembygdsförening
A4-format, 24 sidor
Kurt Nordström, tfn 070-573 40 23
www.hembygd.se/raby-rono
Anna-Lisa Strands minnesberättelse, Stora och Lilla Enstugan, Skogstorpshistoria, Söndagsskolan i Råby, med mera.

”Landstormens lilla lotta”

Årsskrift 2015
Sköldinge-Valla-Lerbo Hembygdsförening
A5-format, 50 sidor
Berith Jern, tfn 0150-66 00 00
www.hembygd.se/skoldinge-valla-lerbo
Frivilliga försvarsorganisationer, Landstormen, Svenska Lottakåren, Valla Skytteförening, Hemvärnet, Svenska Röda Korset, SRK, Blå Stjärnan värnar om djuren vid naturkatastrofer, Kris och krig, Kvinnliga Bilkåren, Civilförsvarsförbundet - en del av Sveriges krisberedskap, med mera.

S:t Olof

Torshälla hembygdsförening S:t Olofs Gilles medlemsblad, A5-format
Iha Frykman, tfn 016-35 81 39
info@sanktolofsgille.se

Nr 1 2014, Årgång 24

Margaretha Lindén, Så minns jag gårdarna och människorna vid Östra torget på 1930- och 1940-talet, IOGT-logen 47 Frid, Mary Johansson 100 år, Vinter på Bergströmska gården, med mera.

Nr 2 2014, Årgång 24

Så minns jag gårdarna och människorna vid Östra torget på 1930- och 1940-talet, fortsättning från föregående nummer av S:t Olof, Torshälla konstrunda 2014, Stadskällarbron-en långdragen historia!, med mera.

Nr 3 2014, Årgång 24

Barnkulturveckan, Sven Brisman Postmästare i Torshälla 1849-1865, När Eskilstuna och Torshälla var en skärgård, med mera.

Nr 4 2014, Årgång 24

Torshällaoriginal, Historisk afton- Gustav II Adolf- kung i en krigisk tid, Holms Jernbruk återfunnet, med mera.

Nr 1 2015, Årgång 25

Före detta jordbruk på Torshälla stads östra område, Bland Torshällas modiga suffragetter, Holmens Lillå, Husberget i Torshälla, Ur museisamlingarna, med mera.

Årsskrift 2013

Stallarholmens Hembygdsförening A5-format, 24 sidor
Rolf Sundman, tfn 0159-201 54
www.hembygdstallarholmen.com
Årskrönika, Edmunds minnesresa, Vargskall på Selaön, De tre hushållen i Vallatorp, Brunnsvalla på Selaön Historien om tre tavlor och en knota, med mera.

Tunabygden

Årsskrift 2014, Årgång 32
Tuna hembygdsförening A5-format, 60 sidor
Eva Blomgren, tfn 073 773 74 91
www.hembygd.se/sodermanland-tuna
Vårtal på Tuna kulle 2014, Sandstugan- studiecirklarnas vårutflykt, Björn Björkqvist- eftersökt husräddare, Elna Andersson- en osedvanligt minnesgod berättare, Jogersta Norrgård - en gård med många brukare och ägare, Tuna församlingshem 40 år, Hembygdsdag med teater "När bastun kom till byn", Industrier i Tuna 1953-2013, med mera.

Sockenmagasinet 2013

Årgång 28
Tystberga hembygdsförening 240 x 205 mm, 40 sidor
Göran Dahlberg, tfn 0155-26 06 83
www.hembygd.se/tystberga
Järnvägsjubileet, Missionskyrkans tillkomst, Tystbergas första bilresenär? Arbetsbetyg, Kapten Svartskägg, Gissa grejer, En gård som gått i arv, Nälberga, Tystberga och Världen, med mera.

ÅRSSKRIFTER

Sockenmagasinet 2014

Årgång 27
Tystberga hbf, som ovan.
Från Tyrsvallen till Copacabana, Ur tiden finns i Tystberga, "Grevskapet, inspektorn och undersåtarne", SPF Tystbergabygden, Radionyheter med roddbåt, Tystberga och Världen, Början av 1800-talet, Mitt 50-tal i Tystberga, Ett julminne från någonstans i Sverige, Tystberga - rundan med Fototävlingen, med mera.

Årsskrift 2014

Västra Vingåkers hembygdsförening A5-format, 44 sidor
Björn Wilhelmsson, tfn 0151-123 24
www.hembygd.se/vastra-vingaker
En adelsdam i Vingåker på 1700-talet, Morjanå, Historik över Mählqvist Rör AB 1943-2013, Vingåkers siste brukspatron, Livet på landet för 90 år sedan, Ett skräddarliv, Soldaten n:o 167 Blank, med mera.

Årsskrift 2015

Västra Vingåkers hembygdsförening Som ovan.
Horst Mulder, Ur Viala skattegårds arkiv, Den lilla torparstugan, J. Gerhard Weijnblad- en verklig hembygdsskare, En soldats villkor i V Vingåker, Seder och bruk i skördetiden, Brasilienresa 1985-86 med ett ungt fotbollslag, Skogsbränderna 1914 och 2014, med mera.

Årsskrift 2013

Ärla-Stenkvista hembygdsförening Årgång 27, 30 kr
A4-format, 26 sidor
Rolf Gustafsson, tfn 072 907 31 35
www.hembygd.se/arla-stenkvista
Hänt under 2013, Vandringar på Sörmlandsleden, Festplatser och dansbanor i Södermanland, Gräscenter, med mera.

Årsskrift 2015

Ärla-Stenkvista hembygdsförening Som ovan
Jorden och skogen i stan, Eskilskillan, Vårt digitala projekt med mera.

Torpgrunden

Tidskrift för Öja-Västermo hembygdsförening. A5-format
Eric Andersson, tfn 016-611 60
www.hembygd.se/oja-vastermo/

Nr 1, 2014, årgång 20

Vid Alnäs kvarn fick man alltid rent mjöl i påsen! Mjolk är livet, Sophia-systemen som flyttade till Västermo, Öja-Västermos räddningstjänst har fått fräscha lokaler, med mera.

Nr 2, 2014, årgång 20

Britt och Anders Axelsson, Barnsköterskan- som blev taxiförare, Elever från Hammargårdets skola på utflykt i hembygden, Västermo fruktodlarförening, Årets årsmöte- en kulinarisk succé, Vårtalet- en viktig tradition i bygden!, med mera.

Nr 3, 2014, årgång 20

Kommer ni ihåg Gärdshammarspojkarna?, Grillkväll under paraplyer- så kan det gå!, Vi ska utforska vägen mot Stavik, När strömmen kom till västra Västermo, Västermo Klockstapel fyller 100 år!, Jätte-rönnen vid Skillingsnäset, med mera.

Nr 1, 2015, årgång 21

Han var mannen som kom med strömmen!, Barbro Miniby- med inslag av sagofigurer, Med långarm och bredband!, Britt-Marie och Åke från Täby, med mera.

Sörmland - Strövtåg i kulturlandskapet av Björn Gidstam

Författaren Björn Gidstam tar med oss läsare på en högst personlig resa genom landskapet Sörmland. På hans strövtåg genom kulturlandskapet får vi följa med genom byar och gårdar, natursköna vyer med flora och fauna, sjöar, herrgårdar, torp och kulturmarker med fornlämningar, skärgården och olika städer. Historiska fakta och berättelser med anknytning till platserna varvas med intervjuer och möten med sörmlänningar. Björn Gidstam skriver själv i sitt förord att "för att känna mig som äkta sörmlänning och varje morgon kunna stiga ut på 'egen förstubro', möta atmosfären och försöka förstå landskapets inre väsen, har jag hyrt hus på femton geografiskt skilda platser i Sörmland. Alla de här valda boplatserna har haft en avgörande betydelse för min arbetsro och har personligen gett mig oförglömliga minnen och upplevelser av detta älskvärda landskap." Han beskriver poetiskt sina egna naturupplevelser och boken är rikt illustrerad med författarens egna stämningsfulla akvareller och teckningar. Björn Gidstam säger själv att han med boken vill förmedla ett omväxlande innehåll, en blandning av historiska och kulturgeografiska fakta och egna upplevelser och intryck från olika platser och att han i första hand sökt sig till det gamla bondesamhällets tid. I sin jakt på "Sörmland" har han kört kors och tvärs genom landskapet, under olika årstider och han skriver att "inte ens den minsta byväg har lämnats i fred för mina nyfikna ögon. Min tes har varit att det är först när man sett allt, som man kan välja ut de finaste 'russinerna i kakan'". "Sörmland- Strövtåg i kulturlandskapet" är Björn Gidstams 12:e bok.

MARIA CARLWEITZ

Vårt Östra Vingåker 2014

Årsbok 2014
Östra Vingåkers Hembygdsförening A5-format, 53 sidor
Cecilia Indebetou Lennartsson, tfn 0150-202 52
www.hembygd.se/ostra-vingaker
Sommar i Sörmland, Vi minns, Lennart Lennartssons ordliga leverne, Ett sorgligt levnadsöde, Värmbolspojke i "pangroll" i filmen om Hundraåringen, Boda Kvarn- en resa genom fyra sekler, Socknens första museum har inrättats i Värmbol, Värmbols Bruk för mer än 50 år sedan och en film av Olle Anderberg, Hockeyproffs med djupa rötter i Östra Vingåker, Jorden runt på 29 (minus 1) dagar med karta och kompass, med mera.

ÅRSSKRIFTER

Björn Gidstam
Sörmland
Strövtåg i kulturlandskapet
Carlweitz

Björn Gidstam

Konstnären och författaren Björn Gidstam är född 1938 och har i fyrtiofem år skildrat Sveriges kulturlandskap i tolv vackra och fullmatade böcker, ett livsprojekt som uppskattas av många. 1993 fick han LRF:s kulturpris, det så kallade Ragnar Oldbergsstipendiet, för sin dokumentation av svenska kulturbygder och samma år också Linnépriset som utdelas av Smålands Akademi.

Ögonblick i Åker

– bilder av ett samhälle under 1900-talet

Har det inte alltid sett ut så här? Boken bygger på drygt 180 fotografier från 1900-talets Åkers styckebruk. Bilderna, med korta texter till, ger oss en bra bild av vad som hänt under 1900-talet och hur samhället förändrats i den lilla bruksorten. Flygbilder från 1940-talet till 1990-talet inleder boken och ger en tydlig bild av hur vägar och bebyggelse tagit över åkermarken och byggt samman de två bruksområdena.

I de följande 10 kapitlen får vi uppleva såväl utvecklingen av samhället Åker som enskilda händelser, bilder och berättelser från de båda bruken, om skogen och sågen, om jordbruket och Berga tegelbruk.

Även järnvägen och dess nedläggning, friluftsliv och mycket annat beskrivs.

Boken kostar 150 kronor och kan köpas via bokförlaget på nätet (Adlibris.com), eller direkt via Åkers hembygdsförening kassor@akershembygd.se

Riksstämman i Linköping

Den 23-25 maj hade Inger och jag med flera förmånen att få vara med och representera Södermanlands hembygdsförbund vid riksförbundets årsstämma i Linköping. Det började med anmälan på Östergötlands museum som var platsen för stämman. Inkvartering skedde i hotell Ekoxen på promenadavstånd

från museet. På vägen mellan museet och hotellet passerade vi trädgårdsföreningens anläggning, även det en fin upplevelse.

Stämman öppnades med ett invigningstal av Östergötlands landshövding Elisabeth Nilsson. Därefter följde en kulturpolitisk debatt. Eftermiddagen ägnades åt olika seminarier. På kvällen serverades buffé på hotell Ekoxen för dem som förbeställt detta. Därefter blev det en dramatiserad "historisk promenad" vid och i Domkyrkan med guide där man fick träffa bl.a biskop Brask.

Lördagen den 24 maj hölls så stämmoförhandlingar på Östergötlands museum. På kvällen hämtade bussar deltagarna för färd till Medevi brunn där ett enormt buffébord med hur mycket rätter som helst. Därefter blev det dags för "grötlunken", en fantastisk upplevelse till hornmusik av brunnsorkestern.

Tredje dagen ägnades åt hem-

Koru-Ville i sin kiosk, 1950-tal.
Foto: Harry Lindblad

Stämman 2015 är i Falun
Alla medlemmar i en hembygdsförening har rätt att närvara vid
Hembygdsdagarna den 29-31 maj

bygdsresor, där man kunde välja mellan tre intressanta olika alternativ. Det alternativ vi valde var till Åtvidaberg, Kisa hembygdsgård och Brokind/Kinda kanal. Vi guidades under färden av olika företrädare från hembygdsföreningarna i trakten, var och en i "sitt" område.

I Åtvidaberg finns den enda fungerande solkanonen i världen, den byggdes 1853 och står på Kanonkullen vid Bysjön. Exakt klockan tretton varje dag mellan den 1 maj till 31 augusti avfyras kanonen genom att solen lyser in genom en springa och via ett brännglas tänds luntan. Man kan även "fuska" och använda tändstickor om man vill demonstrera kanonen, vilket vi fick uppleva.

Så gick färden vidare till Kisa hembygdsgård för lunch och visning av deras lokaler och samlingar. En mycket vackert belägen plats. Nästa besök var vid Brokinds gård, ett lantbruksmuseum och ett Kinda-kanalmuseum. Återfärden till Linköping gick genom mycket vacker Östgötanatur med vackra ekskogar. Så var det då dags att vända hem och smälta intrycken efter tre intressanta och givande dagar.

TEXT OCH BILD ROLF GUSTAFSSON

På mitt sätt sett

Gott Nytt År!

Kan verka senkommet med denna önskan. Bättre sent än aldrig är talesättet men innebär det att jag missunnar vänner och bekanta ett bra år om jag missat denna önskan? Man kan alltid reparera glömskan med "God fortsättning!". Denna hälsning kan användas framåt december. När den då övergår till "Gott slut" kan det inte alltid tolkas positivt.

Som vanligt börjar nya året med löften och goda föresatser. Att börja banta och motionera är vanliga löften som med fördel kan kombineras. All julmat man fått ner har fått vikten att gå upp. Men ge inte upp! Lagg ner energi på ökad motion och minskad portion. Eller är du av åsikten att det inte är någon idé att banta för man går ju ändå upp varje morgon? Alternativt, att du gott kan vänta eftersom man påstår att det aldrig är för sent att börja.

Nyårsplaner

Året i hembygdsföreningen brukar börja lugnt och avvaktande, möjligen med tanke på att mesta verksamheten äger rum på sommaren och hösten. Kan anledningen vara att man inte är säker på att bli omvald på årsmötet i mars? Mig veterligt förekommer sällan att någon blir bortröstad. Egentligen är det synd för byten i styrelsen borde vara en vitamininjektion. Å andra sidan behöver inte allt arbete skötas i styrelsen. Man kan med fördel bilda arbetsgrupper med personer som är intresserade av något särskilt och kan jobba självständigt och rapportera till styrelsen om verksamhet, planer

och eventuellt ekonomi. Grupperna kan vara ständiga eller kortvariga, kanske med bestämd verksamhetstid. Det kan vara lättare att engagera folk till projekt än styrelse. Sammanträden tycker många är tråkiga tillställningar. Har ni något tips för uppskattade möten så "trevligt på våra möten" kan bli verklighet. Och deltagarna tänker "äntligen" i stället för "nu igen" inför mötena.

Stora samlingar

Våren brukar innebära storstädning - allt gammalt ska bort och nytt in. Som ovan antytts sker detta sällan i en hembygdsförening och dess styrelse. Till samlingarna är det gammalt som kommer in. I början är det kul med gamla spinnrockar och knäpphärvar men roligt byts mot oroligt när lokalerna börjar bli fyllda. Visst är det bara av välmene som dödsbon vill skänka grejer till hembygdsföreningen. Men tvättbräden och klappräntar plats, för att inte tala om tröskverk och dyngskrov, och mottagande lägger en börda på kommande föreningsfunktionärer att härbärgera glatt mottagna gåvor. Glatt ska man förstås ta emot vad som skänks men lika glatt blir det nog inte när man förbehåller sig rätten att göra vad man vill med sakerna, underförstått även slänga. Om man ska förklara vad "göra vad man vill" innebär, kan man använda orden makulera, annullera eller utrangera om man vill vara mindre burdus.

Förr eller senare kan man bli tvungen att rensa, förlåt utrangera, i arkiv och samlingar. Vad kan man då av-

vara? Varje grej har sin historia, vem har använt den, när var den aktuell och var kommer den ifrån? Finns sådant så blir det hela mer intressant än bara själva saken. Proveniensen kallas det om vi nu ska röra oss med fina ord.

Registrera mera

Många föreningar har förtecknat samlingarna i någon form av register, kanske tillsammans med proveniens och foto. En gammal förteckning, såsom ett kortregister, kan med fördel föras in i ett dataregister för då är redan grovjobbet gjort. För datorer är något nytt vi gärna kan ta in och ha nytta av. Rätt skött med backup kan uppgifter förvaras länge. En mänsklig "hårddisk" kan rymma mycket och sortera snabbt och smidigt men kan plötsligt tappa minnet. "Det kommer jag väl ihåg" fungerar ända tills jag glömt och då är det för sent. Om någon registerkunnig kan engageras är det en väg in i verksamheten för denne. En annan väg till rekrytering är anlitande av någon kunnig och intresserad person. För vem kan motstå "Du som är bra på det här, kan du hjälpa oss?". Jag har svalt betet oräkneliga gånger och är en anledning till jag är gift.

Ett sätt att reducera samlingarna är att lägga fram överblivet på ett bord vid evenemang. Kompletterat med en prislapp kan det även ge tillskott i kassan förutom väcka intresse bland besökare och ge anledning till mänskliga kontakter.

Och ge "God fortsättning!"

GÖRAN DAHLBERG

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen på baksidan

Avsändare: Linderoths tryckeri
Box 144, 64322 Vingåker

Returadress: Södermanlands hembygdsförbund
Ö Trädgårdsgatan 2, 611 34 Nyköping

Gör hembygden mer tillgänglig

En kursdag för hembygdsföreningar
i Södermanlands, Västmanlands och
Örebro län

Många hembygdsgårdar runt om i landet har gjorts tillgängliga genom att man byggt ramper och hissar samt installerat handikapptoiletter. Det är bra, men är tillgängligheten fullständig genom dessa åtgärder? För att en lokal ska kunna kallas tillgänglig krävs att verksamheten också är tillgänglig, exempelvis med hjälp av taktila föremål, läsbara texter, användbara audioguider, hörslingor med mera. När verksamheten anpassas behöver man ta hänsyn till att olika funktionshindrade skilda behov, de kan inte slås samman till en enhetlig grupp.

Dag: Den 11 april 2015

Tid: kl 09.30-15.00

Plats: Kungsudden, Kungsör

Deltagaravgift; 275 kronor

Kontakta kansliet för anmälan senast den 5 april

Södermanlands hembygdsförbunds

Årsmöte

9 maj

Safiren, Katrineholm

Sista anmälningsdag den 27 april

Deltagaravgift 250:-

Se program på hemsidan

Fyra generationer kvinnor

Roman av Anita Hammarstedt

Hårt arbete, fattigdom, kort- eller långvarig kärlek, dramatik, stunder av lycka och förmåsamhet präglar den vardag som fyra generationer av kvinnor upplever från tidigt 1800-tal och 150 år framåt. Christina, Emilia, Olga och Sigrids öden blandas med Sveriges utveckling. Om inte Christina hade funnits hade det inte blivit någon bok. Hon var Anitas farmors mormors mor!

Finns att köpa på:

www.adlibris.com, www.cdon.com

www.bokia.com, www.bokus.com

Du kan också provläsa på:

www.provlas.se/fyra-generationer-kvinnor

anita.v.hammarstedt@gmail.com, 070-982 00 16

23 april klockan 18.30 - 21.00

Ordförandekonferens

Folkets park i Malmköping

Klockan 18.30 serveras kaffe och macka och mellan 19.30-21 får vi veta mer om Hembygdsförsäkringen. Alla föreningar är försäkrade genom denna, antingen man har samlingar, fastigheter eller "bara" verksamhet. Det har hänt mycket med försäkringen på senaste åren och det är många föreningar som riskerar att stå utan skydd om det skulle hända något då man inte förnyat sin försäkring.

Anna Wernersson kommer från Hembygdsförsäkringen i Varberg för att medverka.

Deltagande inklusive kaffe och macka kostar 130,- och faktureras i efterskott.

Sista anmälningsdag är den 13 april.

Gammaldags
Malmköpings marknad
Årets tema är

Freden 1945
Beredskapstiden

Välkomna
den 30 maj

Vi finns som vanligt vid
Sörmlandstorget vid Rådhuset